

Perfils

"La millor restauració és la que no es fa"

Caterina Bon Valsassina dirigeix a Roma l'Istituto Centrale per il Restauro. El primer dia d'octubre va venir a la Universitat de Girona a inaugurar el màster de Patrimoni Cultural en l'Àmbit Local.

Trobem Caterina Bon Valsassina a la sala de graus de la Facultat de Lletres després d'haver pronunciat una conferència. És una persona menuda que duu els cabells curts i que observa el seu entorn amb uns ulls grossos, molt vius. Respon a les nostres preguntes amb rapidesa i determinació, la qual cosa dóna rotunditat a les seves afirmacions i les fa sòlides, com metàfores de l'ofici que domina. Quan ens descriu la reforma a la qual el govern italià vol sotmetre els estudis de restauració, no podem fer res més que creure que no serà a fi de bé. A Roma dirigeix des de l'any 2002 l'Istituto Centrale per il Restauro, un organisme públic que gaudeix de prestigi internacional, que va ser fundat el 1939 per Cesare Brandi i que va establir en l'art les bases de la restauració moderna. A Girona, ha vingut convidada per Eduard Carbonell a inaugurar el màster en Gestió del Patrimoni Cultural en l'Àmbit Local.

Ens agradaria que ens comentés la seva tasca al capdavant de l'equip tècnic que va intervenir en la capella dels Scrovegni, a Pàdua.

Els Scrovegni és una restauració que ja és antiga. Ja fa temps que s'hi va intervenir. M'estimaria més parlar d'Assís, perquè, entre altres coses, es tracta d'un assumpte tècnicament més difícil. Hem de recordar que la basílica de Sant Francesc va ser destruïda per un terratrèmol paorós. Al llarg de molts mesos, vam recollir-hi milers de fragments dels frescos del Giotto i de Cimabue. Tot just fa una setmana hem presentat el llibre que recull els deu anys de treballs duts a terme per

l'Istituto a la basílica. Altres pintures, com els frescos de Pàdua, eren a la paret. S'hi podia intervenir amb una certa comoditat. A Assís tot era per terra, escampat. De la volta del Giotto en vam recollir vuitanta mil fragments. De la volta de Cimabue, dos-cents mil... Hi ha una part d'aquestes obres que ja s'ha perdut per sempre. La volta que Cimabue dedica a sant Mateu roman perduda gairebé totalment; només hem pogut recuperar un 25 % dels fragments. Vam prendre la decisió de col·locar de nou els fragments recuperats de nou, tot i que el que vam poder trobar no servia ni per refer una cara o una mà; era com un puzzle però no pas acabat, un puzzle al qual faltaven moltes peces. No hem trobat, per exemple, cap detall dels frares de sant Francesc.

D'altra banda, hem tingut la sort de reconstruir amb encert tot allò que podríem dir-ne *arquitectura pintada*. Hem tingut la fortuna d'haver trobat alguns trossos, però ara és cert que el cel de Cimabue sembla més aviat habitat per papallones. No és pas el cel blanc i uniforme que coneixíem. Hem volgut obrar d'aquesta manera perquè així també queda constància de l'impacte del terratrèmol.

Hi ha altres peces, fragments, que en un futur, amb més finançament, i amb la possibilitat de disposar de noves tècniques de restauració, potser podrem restituir, per mirar de completar el puzzle en la mesura que sigui possible.

La seva intervenció a la Universitat de Girona ha estat presidida per una frase del drama-

turg Peter Brook: "Un quadre només viu a través de l'home que el mira". En quina mesura vol fer-nos participants d'aquesta reflexió?

És una frase que sempre m'ha colpit molt. Brook la va escriure per al teatre, és clar, però també serveix per a l'ordre museístic, per a l'organització en una galeria d'art. El museu és una mena de forma teatral que té una altra durada... un temps més llarg. És veritat que els quadres, les escultures, són fets per homes amb destinació a altres homes i que perviuen a través de la mirada històrica dels éssers humans. En aquest sentit, convé que tinguem una cura especial amb l'entorn en què respiren les obres d'art, allà on seran mirades i admirades: les estances, els llums, els colors dels fons, són sempre importants...

Si tot plegat no està fet amb dedicació i amb rigor, és impossible que es creï aquesta onada solidària, compartida, aquesta relació renovada dia a dia entre l'home que va pintar i l'home que mira.

Bona part de la seva tasca està relacionada amb la restauració de monuments i d'obres d'art. Quina creu que és l'actitud honesta del restaurador?

La millor restauració és la que no es fa. Es tracta d'evitar, sempre que sigui possible, arribar als extrems que fa que ens plantejem una restauració. Es tracta d'instal·lar mesures profilàctiques, maneres prèvies d'afrontar el problema, abans que se'ns presenti.